

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора медичних наук, професора Васильєва Костянтина Костянтиновича на дисертаційну роботу Савчука Олега Володимировича на тему: «Комплексне медико-соціальне обґрунтування реструктуризації муніципальної системи стоматологічної допомоги із залученням сучасних клінічних інноваційних технологій та менеджменту» подану на здобуття вченого ступеня доктора медичних наук за спеціальностями 14. 01. 22 – стоматологія та 14. 02. 03. – соціальна медицина до спеціалізованої вченої ради Д61.051.08 при ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Актуальність. В системі Охорони Здоров'я України, як і в кожній національній системі, стоматологічна допомога займає провідне місце. Це обумовлено як рівнем стоматологічної захворюваності, так і рівнем звернення до відповідних спеціалістів на всіх етапах надання стоматологічної допомоги. В Україні поширеність стоматологічних захворювань, зокрема карієсу у дорослого населення за даними низки авторів складає від 85 до 100%. За тривалий період становлення та розвитку в Україні склалася потужна сітка закладів, понад 200 стоматологічних поліклінік, більш ніж 1500 стоматологічних відділень (кабінетів) в багатoproфільних лікувально-профілактичних закладах. Разом з тим існуюча система стоматологічної допомоги неповною мірою відповідає сучасному стану економічних умов.

Сучасне реформування охорони здоров'я в Україні не може обійти стоматологію, направленість реформ – покращення якості і доступності стоматологічного обслуговування населення. Актуальність вищенаведеного підтверджено дослідженнями низки авторів, які констатують погіршення стоматологічного здоров'я населення.

В цих умовах особливо актуальним є питання що стосується вивчення сучасного стану та перспектив подальшого розвитку стоматологічної допомоги в Україні. Існує нагальна потреба в розробці науково-обумовлених рекомендацій щодо удосконалення організаційних форм роботи в стоматології, забезпечення населення доступною, кваліфікованою стоматологічною допомогою в достатньому об'ємі та високої якості.

Важливим напрямком реформування системи є зміни їх виробничої, економічної та організаційної структури на основі Закону України «Про державно-приватне партнерство» № 2404-VI від 01.07.2010 р.

Метою дисертаційного дослідження Савчука О.В. визначено наукове вирішення проблеми надання стоматологічної допомоги населенню в умовах реформування комунальних стоматологічних закладів, шляхом розробки моделі комунальної стоматологічної поліклініки, діючої на умовах державно-приватного партнерства, яка базується на застосуванні сучасних технологій індивідуалізованих підходів до діагностики, лікування та нормалізації мікробіому порожнини рота.

Для досягнення мети автором запропоновано одинадцять провідних завдань, кожне з яких має бути окремим важливим питанням сучасних проблем соціальної медицини та стоматології.

Об'єктом даного дисертаційного дослідження визначено організацію стоматологічної допомоги у муніципальних та приватних стоматологічних закладах, предметом - стан стоматологічного здоров'я населення м. Києва та України, організація стоматологічної допомоги у муніципальних закладах м. Києва, теоретичні та методологічні основи реструктуризації комунальних стоматологічних закладів у сучасних економічних умовах, модель комунальної стоматологічної поліклініки, яка працює на засадах ДПП, організація та результати комплексного лікування патологій пародонту із використанням антибактеріальних середників та суміжним пробіотичним та пребіотичним супроводом.

Ступінь обумовленості наукових положень дисертації висновків і рекомендацій, сформованих в роботі потрібно оцінити на високому рівні, виходячи з того, що вона базується на достатній кількості наукових джерел, використанні адекватних методичних підходів, проведенню масштабних досліджень і глибокому всебічному аналізу отриманих результатів.

А саме була проведена оцінка статистичної звітності стоматологічних закладів за 2006-2013 р.р. ф. 020 («Звіт лікувально-профілактичного закладу» - 25од., ф. 17 («Звіт про медичні кадри» -16 од.), ф. 47 («Журнал реєстрації функціональних досліджень» - 16 од.); первинної медичної документації -

ф.043/о («Медична карта стоматологічного хворого» - 615 од.); та даних соціологічного дослідження - вивчення думки населення щодо організації муніципальної (809 респондентів) та приватної стоматологічної допомоги (486 респондентів), вивчення думки 309 лікарів - стоматологів та 67 керівників м. Києва, 509 лікарів - стоматологів та 416 керівників з регіонів України щодо роботи державних та муніципальних стоматологічних закладів та 221 стоматологічний хворий.

Науковою базою дослідження були: для вибіркового досліджень - три комунальні і три приватні стоматологічні заклади у м. Києві; для суцільного дослідження - мережа стоматологічних закладів України; для проведення клінічних та лабораторних досліджень - Університетська стоматологічна поліклініка, кафедра клініко-лабораторної діагностики та фармакології ДВНЗ «Ужгородського національного університету».

Дослідження проводилось протягом 2008-2018 років.

У дослідженні безпосередньо та в різних комбінаціях використані наступні **методи наукового дослідження**:

- *системний підхід і системний аналіз* - для проведення кількісного та якісного аналізу проблем в організації стоматологічної допомоги та обґрунтування методології реструктуризації муніципальних стоматологічних закладів та розробки моделі муніципальної стоматологічної поліклініки, діючої на умовах державно-приватного партнерства;

- *бібліосемантичний* - для вивчення та проведення аналізу вітчизняних і світових наукових джерел щодо проблеми дисертаційного дослідження;

- *медико-статистичний* - для аналізу ресурсного забезпечення і діяльності системи комунальних стоматологічних закладів, визначення обсягу спостережень у соціологічних, експертних дослідженнях, а також оцінки ймовірності їх результатів;

- *соціологічний* - для дослідження ставлення пацієнтів, лікарів-стоматологів і організаторів охорони здоров'я щодо стану, проблем та шляхів удосконалення стоматологічної допомоги;

- концептуального моделювання - для розробки інтегрованої моделі комунальної стоматологічної поліклініки адаптованої до сучасних економічних умов;

- *клінічної та лабораторної діагностики* – для обстеження стоматологічних хворих, оцінки мікробіологічного статусу ротової порожнини та визначення рівнів індивідуальної чутливості до антибактеріальних препаратів;

- *експертних оцінок* - для отримання незалежних оцінок і визначення доцільності розроблених концептуальних підходів та моделі комунального стоматологічного закладу у сучасних економічних умовах.

Таким чином, дисертантом був використаний комплекс адекватних методів для соціально-гігієнічних досліджень - системного підходу і системного аналізу, бібліосемантичний, медико-статистичний, соціологічний, концептуального моделювання, експертних оцінок, що дозволило отримати статистично значимі результати.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні наукової парадигми реструктуризації комунальних стоматологічних закладів на принципах ДПП, як методичних підходів до моделювання сучасної моделі стоматологічної поліклініки, які стали основою для проведення змін виробничої, економічної та організаційної структури комунальних стоматологічних закладів, з метою підвищення ефективності виробництва, якості стоматологічної допомоги та отримання більшої фінансової стійкості стоматологічними закладами у нових економічних умовах.

Вперше клінічно доведено, що реструктуризація медичних закладів за рахунок впровадження ефективного менеджменту та інноваційних методів персоналізованої медицини шляхом нормалізації мікробіому ротової порожнини при використанні про- та пребіотиків сприяє підвищенню показників клінічної та фінансової ефективності комплексного лікування патологій тканин пародонту на 60,1-62,3%.

Вперше була створена модифікована модель аналізу змін мікробних асоціацій ротової порожнини, імплементація якої у структуру лікувально-діагностичного комплексу сприяє досягненню довготривалої повної успішності

реабілітації з урахуванням індивідуальних умов кожної окремої клінічної ситуації. Для оцінки прогнозованої ефективності лікування із врахуванням чутливості складових мікробних асоціацій до дії використовуваних антибактеріальних та антисептичних середників розроблено поліноміальне рівняння, використання якого сприяє індивідуалізовано-направленої корекції медикаментозного лікування з метою досягнення організації мікрофлори ротової порожнини характерного для стану норми.

До основних наукових результатів, які характеризують новизну і розкривають результати дисертаційного дослідження, належать такі положення:

Уперше в Україні:

- розроблено функціонально-організаційну структуру, управлінський апарат моделі об'єднаної комунально-приватної стоматологічної поліклініки на принципах державно-приватного партнерства, яка є самоврядним, господарсько і юридично самостійним суб'єктом медичної діяльності; інтегрує два різнопланових (функціонально і організаційно) лікувально-профілактичних відділення, кожне з яких орієнтоване на конкретного споживача послуг; працює за бригадно-етапним алгоритмом стоматологічного бізнес-процесу в обслуговуванні пацієнтів; забезпечує підтримку стоматологічного здоров'я всім верствам населення;

- обґрунтовано методику оптимізації управління моделлю МПСП, яка дозволяє менеджерам раціонально організувати технологію бізнес - процесу за організаційно-правовим, економічним, структурно - технологічним та ресурсним напрямком;

- обґрунтовано алгоритм створення та впровадження у практику роботи лікарів - стоматологів бригадно-поетапного процесу обслуговування пацієнтів;

- проведено аналіз ефективності лікування патології пародонту із урахуванням принципів персоналізованої медицини.

Удосконалено:

- систему оплати конкретних обсягів стоматологічної допомоги за договорами «субпідряду» на основі територіальних заявок в моделі об'єднаної муніципально-приватної стоматологічної поліклініки;

- ефективність лікування патології пародонту шляхом корекції мікробіотичного статусу ротової порожнини на основі протоколів персоналізованої медицини.

Набула подальшого розвитку:

- методика проведення багатфакторного ситуаційного аналізу діяльності муніципальних стоматологічних поліклінік і оцінки їх медичної та соціальної ефективності;

- методика комплексного лікування патологій пародонту із використанням антибактеріальних середників та суміжним пробіотичним та пребіотичним супроводом.

Повнота представлених результатів в опублікованих роботах.

Вміст кожного розділу власних досліджень роботи представлений у відповідних публікаціях а в цілому результати дисертаційної роботи знайшли повне відображення в 41 друкованій праці (26 – одноосібно), зокрема 33 статті, з яких 12 - у науко-метричних та міжнародних виданнях, 22 - у фахових виданнях, рекомендованих ДАК МОН України, 5 тез в матеріалах конференцій та з'їздів, 1 навчальний посібник, 1 методичні рекомендації та 1 галузеве нововведення.

В переліку публікацій подається інформація про власний вклад автора дисертаційного дослідження.

Найбільш суттєвими науковими результатами дисертаційної роботи є її теоретичне значення, що полягає в доповненні теорії соціальної медицини та організації охорони здоров'я щодо вивчення наукової проблеми аналізу і оцінки стану управління та організації діяльності муніципальних стоматологічних поліклінік великого міста і розробці методології удосконалення їх функціонування на принципах державно-приватного партнерства.

Практичне значення дисертаційного дослідження полягає в тому, що вперше в Україні запропонована вітчизняна організаційно-функціональна модель об'єднаної муніципально-приватної стоматологічної поліклініки, яка функціонує як господарсько та фінансово самостійний заклад на принципах державно-приватного партнерства з організацією двох відділень - муніципального і приватного, що забезпечує економічну ефективність виробництва, підвищення якості та доступності стоматологічної допомоги населенню.

Результати дисертаційної роботи впроваджено шляхом використання розробленої методики організації стоматологічної допомоги у міських стоматологічних поліклініках комунальної (муніципальної) форми власності в умовах ринкової економіки у Житомирській, Сумській, Черкаській областях і у м. Києві, Ужгородській університетській клініці, а також у навчальному процесі в Ужгородському, Тернопільському, Одеському медичних університетах і Полтавській медичній академії.

Основні положення роботи обговорено на чисельних конференціях та форумах різних рівнів.

Дисертація написана за традиційною схемою, викладена українською мовою. Її оформлення відповідає вимогам ДАК України. Дисертаційна робота О.В. Савчука складається із анотації, списку опублікованих праць за темою дисертації, змісту, переліку умовних скорочень, глосарію, вступу, 8 розділів власних досліджень, аналізу і узагальнення результатів дослідження, практичних рекомендацій, списку використаних джерел (393 джерел, із них кирилицею - 317, англійських – 76), містить 34 таблиці та 28 рисунків, 3 блок-схеми, 4 додатки. Обсяг роботи становить 386 сторінок машинописного тексту. Представлені таблиці, малюнки і блок-схеми вдало відтворюють матеріал дисертаційного дослідження.

У вступі дисертації чітко та аргументовано висвітлено актуальність проблеми, сформульовано мету роботи, завдання дослідження, розкрито значення наукової новизни, теоретичне і практичне значення роботи,

показано особистий внесок автора, наведено дані про апробацію результатів дисертації та публікації.

У першому розділі проведено системний огляд наукової літератури, що дозволило узагальнити міжнародний досвід щодо основних проблем розвитку та удосконалення організації стоматологічної допомоги населенню країн Європи, а також визначити актуальні напрямки організації стоматологічної амбулаторно - поліклінічної допомоги в Україні. Міжнародний та вітчизняний досвід свідчить про актуальність дослідження, зумовлену необхідністю виконання рекомендацій міжнародних стратегічних документів щодо охорони стоматологічного здоров'я населення та їх адаптацію в Україні в умовах реформування національної системи охорони здоров'я та зростання негативних тенденцій у стані стоматологічного здоров'я населення при недосконалій існуючій системі муніципальної стоматології. В цілому даний розділ дисертаційної роботи продемонстрував глибоке розуміння науковця вивчаючої проблеми.

У другому розділі наведено розроблену програму дослідження для досягнення мети і вирішення поставлених в дисертації завдань, описані методики і об'єкт дослідження, матеріали дослідження та одержані результати. В даному розділі в повному обсязі описані відповідні аспекти дисертаційного дослідження.

У третьому розділі представлені результати аналізу ресурсної бази муніципальних закладів охорони здоров'я, аналіз кадрів і динаміки обсягів надання стоматологічної допомоги населенню м. Києва. У ході динамічного аналізу доведено, що стоматологічні заклади системи ДООЗ м. Києва не забезпечують населення столиці достатніми обсягами профілактичної допомоги. Аналіз стану стоматологічної допомоги, який є індикатором визначення ресурсного покриття та оцінки економічної діяльності стосовно медико-економічних показників при здійсненні економічного аналізу та обґрунтуванні розвитку фінансових, матеріальних та кадрових ресурсів, засвідчив, що планування виробничої діяльності мережі муніципальних стоматологічних закладів м. Києва не орієнтоване на визначення необхідного обсягу стоматологічних послуг із врахуванням потреб населення та

економічної доцільності, а кадрова політика не орієнтована на ефективне використання штатних посад, що обумовлює необхідність запровадження планування виробничої діяльності муніципальних стоматологічних закладів на засадах стратегічного менеджменту. Зроблено висновок, що все перераховане вимагає організаційно - економічної перебудови системи муніципальної амбулаторно - поліклінічної стоматологічної допомоги населенню м. Києва.

В четвертому розділі представлена характеристика стану організації стоматологічної допомоги населенню за матеріалами соціологічного опитування. Результати комплексного соціологічного дослідження засвідчили, що існуюча система надання стоматологічної допомоги у муніципальних закладах не відповідає сучасним потребам населення, має незадовільну систему фінансування, матеріально-технічне забезпечення та умови праці лікарів-стоматологів. Виявлені недоліки в організації муніципальних систем стоматологічної допомоги обумовили необхідність обґрунтування концептуальних напрямів, методології їх реструктуризації та розробки нової моделі стоматологічної поліклініки, яка є юридично- і господарсько- самостійним суб'єктом та працює на принципах державно-приватного партнерства.

У п'ятому розділі науково обґрунтовано концептуальний напрямок реструктуризації системи муніципальної стоматологічної допомоги. Зроблено аналіз діяльності діючої муніципальної стоматології, виявлено передумови обґрунтування чинників і можливих ризиків реструктуризації стоматологічних муніципальних ЗОЗ, а також розроблені концептуальні напрямки реструктуризації в умовах ринку.

У шостому розділі наведена обґрунтована та розроблена модель і структура об'єднаної муніципально-приватної стоматологічної поліклініки на принципах ДПП; визначені алгоритми стоматологічної допомоги з бригадним принципом обслуговування, розроблена методологія стоматологічного бізнес-процесу і розроблено методологію управління у МПСП та проведена експертна оцінка ефективності.

В сьомому розділі приведені клініко- лабораторне обґрунтування впровадження протоколів Р4 медицини при лікуванні парадонтиту в комунальних стоматологічних поліклініках. В процесі реалізації принципів персоналізованої медицини в стоматології приведені значення мікробіому ротової порожнини, обґрунтовано персоналізований підхід до лікування захворювань пародонту та приведений аналіз клінічного застосування цих принципів.

У восьмому розділі представлена модифікована модель аналізу змін мікробних асоціацій ротової порожнини з метою підвищення якості надання стоматологічної допомоги з алгоритмом дослідження та оцінки ефективності застосування.

Висновки дослідження та практичні рекомендації, якими завершується дисертаційна робота, відповідають наведеному науково-аналітичному матеріалу, відбивають його зміст, наукові факти та закономірності, аргументовані і достовірні.

Оцінка ідентичності вмісту автореферату та основних розділів дисертацій. Автореферат дисертаційного дослідження повністю відображає зміст дисертації, відповідає основним його положенням, оформлений у відповідності з вимогами ДАК України.

Зауваження і побажання, дискусійні питання.

Дисертаційне дослідження є повністю самостійно завершеною науковою роботою, в якій вирішена конкретна проблема соціальної медицини. Разом з тим, в дисертації О.В. Савчука, яку в цілому можна оцінити позитивно, зустрічаються дискусійні моменти:

1. Чим продиктований Ваш вибір країн для аналізу організації роботи стоматологічної допомоги, адже на мою думку був би цікавим досвід таких країн як Бельгія, Нідерланди, Великобританія?

2. В дисертації Ви зосередили свою увагу тільки на первинній стоматологічній допомозі. Як Ви це можете пояснити?

3. З чим зв'язано те, що в клінічній частині дослідження Ви так детально висвітлюєте проблеми ефективності лікування патології тканин пародонта?

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи вищевказане, можна зробити висновок, що дисертаційна робота Олег Володимирович Савчук «Комплексне медико-соціальне обґрунтування реструктуризації муніципальної системи стоматологічної допомоги із залученням сучасних клінічних інноваційних технологій та менеджменту» (14. 01. 22 – стоматологія; 14. 02. 03. – соціальна медицина) є закінченою самостійною науковою працею, в якій вирішено актуальну проблему соціальної медицини – науково обґрунтовані концептуальні напрями та методологія реструктуризації комунальної системи стоматологічної допомоги, розроблена модель об'єднаної комунально-приватної стоматологічної поліклініки на принципах державно-приватного партнерства.

За своєю науковою новизною, методичним рівнем, обсягом проведених досліджень, актуальністю, практичною та теоретичною значущістю основних положень, ступенем обґрунтованості наукових положень, достовірністю отриманих результатів дисертаційна робота відповідає вимогам пункту 10 Постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 «Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» (із змінами внесених згідно з Постановою КМ № 657 від 19.08.2015 р. і № 1159 від 30.12.2015 р.), які ставляться до докторських дисертацій, а її автор Олег Володимирович Савчук заслуговує присудження наукового ступеня доктора медичних наук за спеціальностями 14.01.22 – стоматологія та 14.02.03 – соціальна медицина.

Офіційний опонент

Професор кафедри соціальної медицини,
громадського здоров'я і медичного права ОНМедУ
доктор мед. наук, професор

*Відзнак офіційного опонента
наказом 20.05.2019р.
Вчений секретар*

